

Muzikinio ugdymo turinio aktualizavimas: Sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai bendrosios programos turinio įtraukimas į muzikinio ugdymo procesą

1. Muzika ugdo sveikatą: taisyklinga laikysena ir kvėpavimas muzikuojant

Muzikos pamokos plano 3-4 klasės mokiniams pavyzdys

1.1. Pamokos uždaviniai:

- stiprinti taisyklingo kvėpavimo ir laikysenos dainuojant įgūdžius;
- išsiaiškinti, kuo taisyklinga laikysena ir kvėpavimas svarbūs sveikatai.

1.2. Siejamų dalykų bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų ugdymas

Sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai bendroji programa

Fizinė sveikata: fizinis aktyvumas

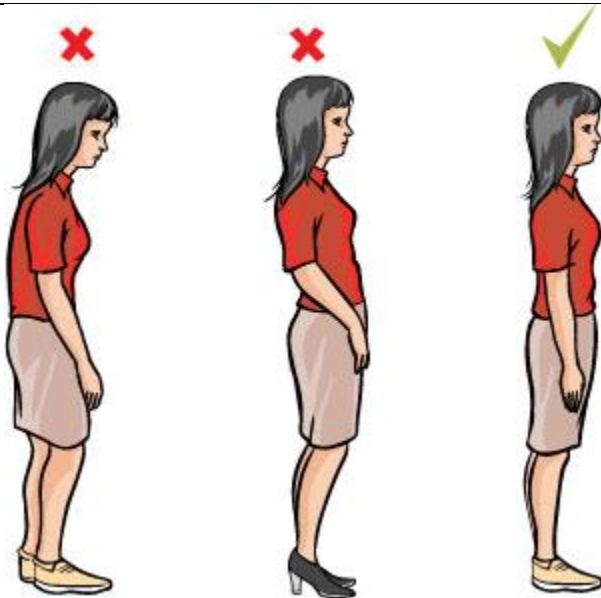
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Norėti taisyklingai kvėpuoti, būti užsigrūdinusiam.	2.1.3. Taisyklingai kvėpuoja.	2.1.3.1. Paaškina kvėpavimo svarbą sveikatai.
Norėti gerai valdyti savo kūną, turėti gražią laikyseną.	2.1.2. Formuojasi įprotį taisyklingai sėdėti, judėti, stovėti, skatinamas suaugusiųjų.	2.1.2.1. Nurodo, kaip reikia taisyklingai stovėti, sėdėti, judėti ir išlaikyti taisyklingą laikyseną.

Muzikos bendroji programa: muzikinė raiška

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Gerbti drauge dainuojančius mokinius, siekti darnaus dainos skambėjimo, džiaugtis išgyvenamu bendrumo jausmu.	1.1. Dainuojant grupėje girdėti ir derinti savo balsą prie kitų	1.1.2. Pademonstruoti taisyklingo kvėpavimo bei garso formavimo technikos elementus (įkvėpimo vieta, laikysena, smakro pozicija ir kt.).

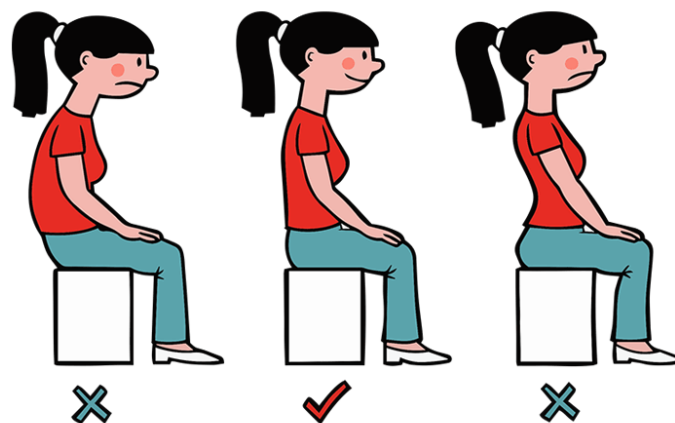
1.3. Pamokos eiga

Pamokos veikla	Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla
Įsidainavimas.	3-4 min.	<p>Mokytojas pasisveikina įprastu būdu.</p> <p>Įsidainavimo metu daugiau dėmesio skiriama kvėpavimo pratimams.</p> <p>Daugiau informacijos rasite internete:</p> <p>Taisyklingas kvėpavimas dainuojant. Praktiniai pavyzdžiai: https://www.youtube.com/watch?v=d9dU_qFpNPU</p> <p>Apie taisyklingo kvėpavimo reikšmę ir lavinimo būdus: https://www.trakuvsb.lt/kvepavimas-yra-gyvybe-taisyklingas-kvepavimas-sveikata/</p>	<p>Mokiniai dainuodami atsako į pasisveikinimą.</p> <p>Mokiniai kartoja mokytojo rodomus įsidainavimo pratimus.</p> <p>Norintys mokiniai parodo po vieną kvėpavimo lavinimui skirtą įsidainavimo pratimą.</p>
Refleksija	1-2 min.	<p>Klausinama, ką mokiniai jau žino apie taisyklingą kvėpavimą, taisyklingą laikyseną, prašoma juos pademonstruoti.</p>	<p>Mokiniai atsako ir demonstruoja, ką prisimena apie laikysenos ir kvėpavimo taisyklingumą.</p>
Informacijos pateikimas ir aptarimas	10 min.	<p>Taisyklingas kvėpavimas – gero, kokybiško bet kokio stiliaus dainavimo pagrindas. Dainininkai kvėpuoja diafragminiu kvėpavimu. Tai – gilus įkvėpimas, kai oras plaučiuose išstumia šonkaulių lanką į šonus. Dainininkai taip pat moka užlaikyti kvėpavimą ir atiduoti jo tiek, kiek reikalauja dainos melodija, jos frazės. Įkvėpimo būdas priklauso nuo dainos nuotaikos – gali būti greitas, staigus arba ramesnis, lėtas.</p> <p>Taisyklingas kvėpavimas, kai kvėpuojama giliai, labai prisideda prie sveikatos stiprinimo. Taisyklingas kvėpavimas palaiko fizinį ir protinį aktyvumą, prisotina organizmą deguonimi ir padeda įgyti imunitetą. Gilus ritmiškas kvėpavimas nuramina įtampas ir neigiamas emocijas.</p> <p>Taisyklingas kvėpavimas tiesiogiai susijęs su taisyklinga laikysena – dainininkai stovi ar sėdi tiesia nugarą, tai padeda diafragmai geriau atlikti savo darbą.</p> <p>Štai kaip reikėtų stovėti ir sėdėti taisyklingai</p>	<p>Mokiniai demonstruoja taisyklingą stovėseną, taisyklingą sėdėseną, įvertina vieni kitus, vadovaudamiesi iliustracijomis.</p>

Taisyklinga stovėseną

<http://www.manopomegiai.lt/2015/04/grozis/netaisyklinga-laikysena-neeestetine-isvaizda-ir-nugaros-skausmai/>

Taisyklinga sėdėseną

		https://www.idemus.lt/naujienos/straipsniai/netaisyklinga-laikysena-daro-ilgalaike-zala-vaiko-sveikatai.html Jei mokykloje naudojama mokomąja programa „Liema ir Padamukų“ planetos, atliekamas 3 kl. Muzikos užduotis, susijusi su taisyklinga laikysena ir kvėpavimu.	
Darbas grupėse (Dūzgiančių avilių metodas)	15 min.	Mokiniai suskirstomi į grupes po 4-6 mokinius. Užduoties formuluotė. Išraiškingai padainuokite dainą (jau išmoktos dainos pavadinimas). Ypač atkreipkite dėmesį į laikysenos ir kvėpavimo taisyklingumą. Grupėms išdalinamas užduoties lapas.	Mokiniai po vieną padainuoja savo grupei dainą (galima ir po posmą). Visi grupės mokiniai įvertina pasirodžiusiojo kvėpavimo ir laikysenos taisyklingumą, įvertinimus fiksuoja užduoties lape. Kai visi pasirodo, mokiniai aptaria, ką reiktų patobulinti ir visi kartu repetuoja dainos pasirodymą.
Pasirodymas	10 min.	Informuojama, kad laikas, skirtas užduoties atlikimui baigėsi ir grupės kviečiamos pasirodymui – padainuoti nurodytą dainą.	Mokinių grupės padainuoja klasei dainą stengdamiesi paisyti taisyklingos laikysenos ir kvėpavimo principų. Klausantys mokiniai įvertina grupių pasirodymus užduočių lape.
Apibendrinimas	5 min.	Grupių lyderiai kviečiami pristatyti įvertinimus. Skatinama argumentuoti nuomonę ir priminti, kokia yra taisyklinga laikysena ir kvėpavimas, kodėl jie svarbūs ne tik dainavimo kokybei bet ir sveikatai..	Mokiniai pristato grupių įvertinimus ir argumentus, dar kartą pademonstruoja taisyklingą stovėseną, sėdėseną ir kvėpavimo ypatumus, įvardija, kuo jie yra svarbūs ne tik dainavimo kokybei bet ir sveikatai.

1.4. UŽDUOTIES ATLIKIMO LAPAS

1. Darbui grupėse įvertinant pavienius mokinius

Mokinio vardas	Kvėpavimo taisyklingumo įvertinimas taškais: 1 (prastai); 2 (gerai); 3 (puikiai)	Kvėpavimo taisyklingumo įvertinimas taškais: 1 (prastai); 2 (gerai); 3 (puikiai)	Pastabos
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

2. Pasirodančių grupių vertinimui

Grupės numeris	Kvėpavimo taisyklingumo įvertinimas taškais: 1 (prastai); 2 (gerai); 3 (puikiai)	Kvėpavimo taisyklingumo įvertinimas taškais: 1 (prastai); 2 (gerai); 3 (puikiai)	Pastabos
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

3. Įsivertinimas

Ar pavyko dainuojant išlaikyti taisyklingą laikyseną?

Ar supratau, kaip dainuojant taisyklingai kvėpuoti? Ar man pavyko taikyti taisyklingą kvėpavimą?

Ar supratau, kodėl sveikatai svarbi taisyklinga laikysena ir kvėpavimas?

2. Vertinu savo polinkius ir gebėjimus muzikoje

Muzikos pamokos plano 5-6 klasės mokiniams pavyzdys

2.1. Pamokos uždaviniai:

- išsiaiškinti klasės mokinių pasiekimus, aktualiausias jų interesų sritis;
- diagnozuoti muzikinės kompetencijos lygį.

2.2. Siejamų dalykų bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų ugdymas

Sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai bendroji programa

Psichikos sveikata: pozityvus, konstruktyvus mąstymas ir savirealizacija

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Vertinti savo polinkius ir gebėjimus, kurie gali pasitarnauti sėkmingai saviraiškai	3.4.2. Tyrinėja ir išbando savo galias įvairiose veiklose, bando atrasti savo stiprybes ir polinkius	3.4.2.1. Paaikškina, kad žmonės yra labai skirtingi savo talentais ir sugebėjimais. 3.4.2.2. Apibūdina, kokia veikla patinka / sekasi gerai, o kokia reikalauja papildomų pastangų ar valios. 3.4.2.3. Įvardina savo stiprybes, nurodo, kaip jos padeda atlikti tam tikras veiklas, siekti tikslų.

Muzikos bendroji programa: muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje ir muzikinė raiška

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Tinkamai įvertinti savo galimybes.	3.2. (). Apmąstyti ir nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis muzikos, labiausiai patinkančią veiklą muzikos pamokoje.	3.2.2. Nurodyti sunkumų keliančias muzikinės veiklos sritis 1.3.2. Nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis dainuoti. 1.6.2. Nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis groti. 1.8.2. Nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis kurti.

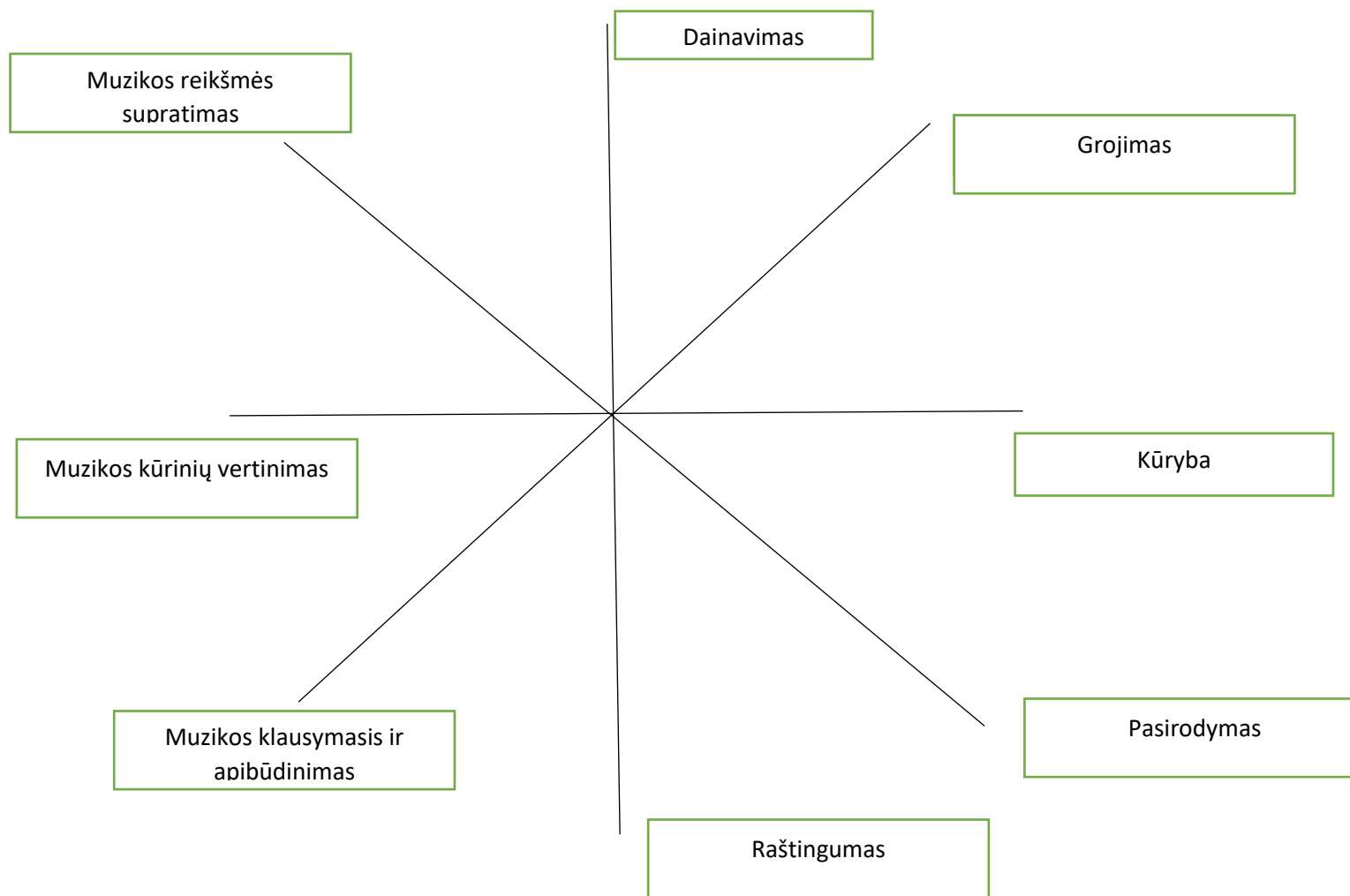
Pastaba. Šią pamoką būtų aktualu organizuoti 5 ar 6 klasės mokslo metų pradžioje – ji padėtų diagnozuoti mokinių pasiekimų lygį, išsiaiškinti jų motyvaciją, polinkius ir interesus.

2.3. Pamokos eiga

Pamokos veikla	Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla
Įsidainavimas.	3-4 min.	Mokytojas pasisveikina įprastu būdu. Įsidainavimo metu daugiau dėmesio skiriama intonavimo, ritmavimo, kvėpavimo pratimams. Stebima, kaip mokiniams sekasi intonuoti, koks klasės diapazonas, kokie jų ritmavimo, kvėpavimo įgūdžiai.	Mokiniai dainuodami atsako į pasisveikinimą. Mokiniai kartoja mokytojo rodomus įsidainavimo pratimus.
Refleksija	8-10 min.	Mokiniams pateikiami užduočių lapai, skirti išsiaiškinti mokinių patirtį ir jų pasiekimus įvairiose srityse.	Mokiniai individualiai raštu užduočių lapuose atsako į klausimus: Kuri sritis man sekasi geriausiai? Kokie mano pasiekimai? Kurioje srityje jaučiuosi talentingas? Koks mano muzikinis talentas? Kokiu instrumentu groju / norėčiau išmokti? Kokio stiliaus muziką labiausiai mėgstu? Koks mėgstamiausias atlikėjas?
Muzikinių gebėjimų įsivertinimas (voratinklis)	5-8 min.	Mokiniame pateikiamas muzikinės kompetencijos įsivertinimo įrankis.	Mokiniai, remdamiesi kriterijais, įvertina kiekvieną nurodytą sritį ir nusipiešia savo muzikinės kompetencijos žemėlapi.
Diskusija	5-10 min.	Mokiniai kviečiami aptarti refleksijos klausimus. Mokytojas taip pat pristato savo muzikinę patirtį, pasiekimus, interesus ir pasiekimus įvairiose srityse. Apibendrinama mokinių patirtis. Keliami klausimai, kodėl svarbu vertinti savo polinkius ir gebėjimus, kurie gali pasitarnauti sėkmingai saviraiškai, kaip atrasti savo saviraiškos sritis. Pasidžiaugiama mokinių polinkių ir interesų įvairove.	Mokiniai pristato savo interesus, muzikines patirtis ir dalyvauja diskusijoje.
Informacijos pateikimas ir aptarimas	10 min.	Pristatoma muzikos bendrosios programos 5-6 klasei reikalavimai, mokslo metų tikslai, darbo klasėje taisyklės, saviraiškos ir savo <i>stiprybių, talentų, sugebėjimų ir muzikinio tobulėjimo stebėjimo lentelę</i> .	Mokiniai užsirašo esminę informaciją.
Apibendrinimas	3 min.	Atliekama įsivertinimo užduotis „Faktas, jausmas, atradimas“ – ką šią pamoką sužinojau apie save, pajaučiau, atradau.	Kiekvienas užsirašo savo teiginius, aktyviausieji paskatinami išsakyti juos balsu.

2.4. Pamokos medžiaga

GEBĖJIMŲ ĮSIVERTINIMO VORATINKLIS

Kiekvieną ašį padalinkite į 5 lygias dalis. Įsivertinimo kriterijai: 0 – neturiu patirties arba visiškai nesiseka; 1 – žengiu pirmuosius žingsnius; 2 – galiu atlikti kai kurias mokytojo skirtas užduotis; 3 – padedamas mokytojo ir/ar draugų galiu atlikti visas užduotis; 4 – visas užduotis galiu atlikti savarankiškai; 5 – visas užduotis atlieku savarankiškai, padedu kitiems, pasiūlau idėjų.

STIPRYBIŲ, TALENTŲ IR SUGEBĖJIMŲ STEBĖJIMO LENTELĖ

Vardas, pavardė

Klasė

Dalykas / sritis	Data	Įvykis (konkursas, varžybos, olimpiada, koncertas ir pan.)	Pasiekimai (vieta, apdovanojimas ir pan.)	Įsivertinimas	Nauji tikslai

3. MUZIKUOJAME KARTU

Muzikos pamokos plano 5-6 klasei pavyzdys

Muzikos pamokose dominuoja ansamblinis arba kolektyvinis muzikavimas, tad mokiniai skatinami įsiklausyti ir girdėti vieni kitus, derintis siekiant bendro meninio rezultato, teikti klausytojams estetinį pasitenkinimą. Muzikoje, kaip ir kituose menuose, labai svarbi yra baigiamoji kūrybinio proceso fazė – kūrinio(-ų) parodymas / atlikimas publikai, kitaip sakant, koncertinė veikla. Bendrojo muzikinio ugdymo pamokose koncertinė veikla suprantama kaip pasirodymai muzikos klasėje, klasės, mokyklos ar kituose renginiuose.

Kolektyvinio muzikavimo veikloje siekiama rezultato, išgyvenami muzikiniai potyriai, didžiuojamasi pasiekimais, patiriama nesėkmių. Muzikiniuose kolektyvuose grojantys ar dainuojantys mokiniai turi mažiau laisvo laiko, tačiau bendravimui su muzika skirtą vertina kaip prasmingą ir praturtinusį jų gyvenimą. Muzikavimas ansamblyje veikia panašiai, kaip ir kolektyvinis muzikavimas. Ansamblyje kiekvienam atlikėjui tenka daugiau atsakomybės, daugiau spaudimo. Ansambliui, kaip nedideliame kolektyvui, dar svarbesnis tarpusavio susiklausymas, komandos jausmas – ansamblinio muzikavimo rezultatas yra daugiau, nei tik pavienių partijų atlikimas vienu metu. Muzikuojant ansamblyje būtina pamiršti savo *ego* vardan bendro rezultato. Ansamblio nariai mokosi klausytis ir komunikuoti vienas su kitu muzikos kalba, be žodžių. Jie kuria muziką kaip komanda, įgyti gebėjimai – intonavimas, ritmo pojūtis, atlikimo kultūra – susilieja į vieną. Muzikuojant ansambliuose įtvirtinama vokalinė ar grojimo technika, vaikai geriau supranta techninių dalykų mokymosi prasmę. Muzikavimas ansambliuose motyvuoja vaikus tobulinti atlikimo techniką ir muzikalumą, pritaikyti įgytas žinias.

3.1. Pamokos uždaviniai:

- tobulinti mokinių ansamblinio muzikavimo gebėjimus;
- aptarti draugiškų santykių svarbą muzikuojant ansamblyje.

3.2. Siejamų dalykų bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų ugdymas

Sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai bendroji programa

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Būti draugiškam, atjaučiančiam, nusiteikusiam padėti, pozityviai spręsti konfliktus.	4.1.2. Palaiko draugiškus santykius su kitais, stengiasi bendradarbiauti ir kilus konfliktui savarankiškai siūlo taikius sprendimus.	4.1.2.1. Paaiškina draugystės svarbą žmogaus gyvenime. 4.1.2.2. Paaiškina, kas padeda, o kas trukdo kurti ir palaikyti draugiškus santykius.

		4.1.2.3. Paaškina, ką reiškia būti atsakingam bendraujant su kitu (atsiliepti į prašymus, vykdyti susitarimus, tęseti duotą žodį, stengtis išlaikyti pasitikėjimą ir sakyti tiesą).
--	--	---

Muzikos bendroji programa: muzikinė raiška (dainavimas, grojimas)

Nuostatos	Gebėjimai
Vertinti save ir kitus kaip svarbius ir visaverčius individualaus ar grupinio muzikavimo dalyvius. Ugdytis norą savitai muzikuoti.	1.5. Kelių balsų ansamblyje tiksliai atlikti savo partiją. Girdėti save tarp kitų ir savo grojimu neužgožti melodijos.

3.3. Pamokos eiga

Pamokos veikla	Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla
Įsidainavimas.	5-7 min.	Mokytojas pasisveikina įprastu būdu. Prieš įsidainavimą mokiniai suskirstomi mažomis atsitiktinėmis grupelėmis. Kiekvienai skiriama užduotis parinkti po du įsidainavimo pratimus įvairioms sritims lavinti: kvėpavimui, tarimui, intonacijai, ritmui, dvibalsumui ir pan. Pasitarimui skiriamos 3 min.	Mokiniai dainuodami atsako į pasisveikinimą. Mokiniai tariasi grupėse, nusprendžia, kuriuos įsidainavimo pratimus jie pateiks klasei. Grupelės demonstruoja pratimus klasei, visi juos pakartoja.
Refleksija	3-5 min.	Mokiniai skatinami prisiminti ir įvardyti svarbiausius muzikavimo ansamblyje dalykus, taip pat aptariama draugiškų santykių ir bendradarbiavimo grupėje svarba. Šiai veiklai tiktų naudoti kompiuterinę programėlę <i>Mentimeter</i> (https://www.mentimeter.com/). Mokiniais įrašius teiginius, ekrane iš karto matytųsi, kurie dalykai tikrai yra patys svarbiausi – programėlė išryškina tuos teiginius, kuriuos dažniausiai rinkosi auditorija.	Kiekvienas mokinys įvardija bent po vieną svarbų dalyką, net jei jie ir kartojasi. Mokiniai įvardija, kas svarbu bendradarbiaujant ir draugystėje.
Darbas grupėse:	25 min.	Klasė atsitiktine tvarka suskirstoma į grupes. Pateikiama užduotis: bendradarbiaujančiose grupėse sukurti 2 balsų	Kiekvienas mokinys pasirenka norimą instrumentą(us), grupėse tariasi ir bando akompanimento variantus, juos

		<p>instrumentinį akompanimentą, atitinkantį ir praturtinantį dainos melodiją, taisyklingai jį užrašyti natomis. Atlikti dainą su akompanimentu pasiskirsčiau partijomis pagal gebėjimus.</p> <p>Žaibo apklausos būdu prisimenama, kas yra akompanimentas, įvardijami esminiai jo bruožai, visa klase padainuojama daina, kuriai bus kuriamas akompanimentas, kiekvienai grupei išdalinamas užduoties atlikimo lapas.</p> <p>Užbaigus pasirodymus, grupės kviečiamos pristatyti įvertinimus, pakomentuoti juos.</p> <p>Mokytojas taip pat išsako savo vertinimą pagal tuos pačius vertinimo kriterijus, suformuluoja formuojamąjį komentarą kiekvienai grupei.</p>	<p>užrašo, pasiskirsto, repetuoja ir atlieka vokalinę ir instrumentines partijas. Atlikus šį etapą, kuriam skirta 15 min. mokytojas kviečia grupes atlikti savo kūrinius, kitos grupės vertina pasirodymą pagal vertinimo kriterijus, pateiktus užduoties lapuose.</p> <p>Mokiniai pristato įvertinimus. Išrenkamas geriausiai pavykęs akompanimento variantas.</p>
Diskusija ir apibendrinimas	8-12min.	<p>Geriausią akompanimento variantą sukūrusi grupė kviečiama pristatyti savo išvalgas, kodėl jiems pavyko pasiekti geriausio rezultato. Analizuojama, kiek tam įtakos turėjo jų santykiai, darbo mikroklimatas.</p> <p>Aptariama draugystės svarba žmogaus gyvenime, kas trukdo kurti ir palaikyti draugiškus santykius. ką reiškia būti atsakingam bendraujant su kitu.</p>	<p>Grupės mokiniai pristato savo išvalgas. Į diskusiją įsijungia visi mokiniai.</p>

3.4. Pamokos medžiaga

UŽDUOTIES VERTINIMO LAPAS

Kriterijai	Įvertinimas (3 –puikiai, 2- gerai, 1 – prastai)	Komentaras, ką reikėtų padaryti geriau
Akompanimentas yra 2-jų balsų		
Akompanimentas tinka ir praturtina dainos melodiją		
Akompanimentas taisyklingai užrašytas natomis		
Kūrinys atliktas darniai		
Ansamblio nariai girdėjo save tarp kitų ir savo grojimu neužgožė melodijos.		

4. EMOCIJŲ GROJARAŠTIS

Užduoties 7-8 klasės mokiniams pavyzdys

Siejamų dalykų bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų ugdymas

Sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai bendroji programa

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Nepasiduoti neigiamoms emocijoms ir jausmams, stengtis juos tinkamai reikšti.	3.2.1. Gilinasi į savo emocijų ir jausmų kaitą, stengiasi juos kontroliuoti bei geba juos reikšti socialiai priimtiniu būdu, geba rasti pagalbą.	3.2.1.2. Analizuoja priežastis, kurios sukelia teigiamas ar neigiamas emocijas. 3.2.1.3. Pateikia pavyzdžių, kaip emocijų ir jausmų raiška gali padėti ar pakenkti sau ir kitiems. 3.2.1.4. Įvardija keletą būdų, kaip galima išreikšti neigiamas emocijas, neįskaudinant, neįžeidžiant kitų.

Muzikos bendroji programa: muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Suprasti, kad kiekvienai emociinei būsenai ar nuotaikai yra sava muzika.	3.1. Remiantis patirtimi ir kitų sričių žiniomis analizuoti šiuolaikinio muzikinio pasaulio ypatumus, subkultūrų atsiradimą ir ypatumus. Paaiškinti, kaip muzika veikia kasdienybę	3.1.1. Remiantis patirtimi nustatyti, kada, kur, kokia muzika tinka.

Naujausi neuromokslininkų tyrimai patvirtina teigiamą muzikos poveikį žmogui. Įrodyta, kad muzika veikia raminamai, mažina stresą, plečia pasaulio supratimą. Mokslininkų teigimu, universalios emocijos – pyktis, baimė, liūdesys ir džiaugsmas – visų kultūrų muzikoje, kaip ir šokyje, išreiškiamos labai panašiai. Muzika aktyvuoja gilumines smegenų sritis, kurios naudojamos ir emocijoms apdoroti. profesionalūs muzikantai greičiau ir tiksliau identifikuoja muzikos keliamas emocijas. Kuo didesnė žmogaus muzikinė patirtis, tuo anksčiau jis pradeda muzikuoti, tuo geriau nervų sistema apdoroja muzikos garsus. Muzikantų smegenys greičiau ir tiksliau atpažįsta emocinį muzikos turinį. Tikslus ir greitas garsų identifikavimas yra gebėjimas, naudingas įvairiose – pavojingose ar maloniose – gyvenimo situacijose. Šis gebėjimas, artimas empatijai, daro žmones jautresnius šalia esančių žmonių išgyvenimams.

Įvardijamos penkios pagrindinės emocijos. Tai – pyktis, baimė, liūdesys, laimė, pasibjaurėjimas, džiaugsmas. Šias emocijas papildo dar trys svarbios emocijos – nuostaba, smalsumas, viltis. Žmogus kartais išgyvena grynąsias emocijas, bet žymiai dažniau – emocijų samplaikas, daugybę kokios nors emocijos atspalvių.

1 užduotis. Pasiklausykite keleto muzikos kūrinių ištraukų ir įvardykite, kokias emocijas kiekvienas kūrinys išreiškia. Jei neužtenka pagrindinių emocijų pavadinimų, pasitelkite intenciją ir apibūdinkite būdvardžiais. Pavyzdžiui, šviesus liūdesys, didinga laimė, netramdomas džiaugsmas, pasididžiavimas, didžiulė laimė ir pan.

Barokas

Kūrinys	Emocijos
Arija. Johanas Sebastianas Bachas. Trečioji siuita D-dur	
Preliudas. Johanas Sebastianas Bachas. Pirmoji siuita violončelei G-dur	
Preliudija C-dur. Johanas Sebastianas Bachas Gerai temperuotas klavyras, 1 tomas	
Preliudija es-moll. Johanas Sebastianas Bachas. Gerai temperuotas klavyras, 1 tomas	
Johanas Sebastianas Bachas. Trečiasis Brandenburgo koncertas, 1 dalis	

2 užduotis. Johanas Sebastianas Bachas – žymiausias vokiškojo baroko kompozitorius. Remdamiesi klausyta muzika pamėginkite keliais sakiniais apibūdinti, kokia emocijų raiška, pasaulėjauta buvo būdinga XVII a. Vokietijos miestiečiams?

Klasicizmas

Kūrinys	Emocijos
Finalas. Liudvikas van Bethovenas. Simfonija nr. 5, c-moll	
Allegretto. (2 dalis) Liudvikas van Bethovenas. Simfonija nr. 7, A-dur	

Liudvikas van Bethovenas. Patetinė sonata c-moll, 1 dalis	
Liudvikas van Bethovenas. Mėnesienos sonata cis-moll, 1 dalis	
Wolfgangas Amadėjus Mocartas. Simfonija nr. 40 g-moll, 1 dalis	

Pastaba. Analogiškai galima pasirengti grojaraščius. Grojaraščio tema gali būti epocha, vienas ar keli kompozitoriai, viena ar kita emocija, skirtingos emocijos ir pan.

3 užduotis. Susidarykite asmeninį emocijų grojaraštį iš savo mėgstamos muzikos kūrinų – kurie tinka nuliūdus, kurie – ramina, kurie – pradžiugina? Pildykite pateiktą lentelę. Papildykite ją kaskart atradus naują kūrinį pamokoje ar laisvalaikio. Kūriniai gali arba palaikyti emociją būseną arba padėti iš jos išsivaduoti, pakeisti į norimą.

Emocija	Kūriniai	Pastabos
Laimė		
Džiaugsmas		
Liūdesys		
Baimė		
Pyktis		
Pasibjaurėjimas		
Nuostaba		
Smalsumas		
Viltis		

5. DIDŽIUOJAMĖS LIETUVOS KOMPOZITORĖMIS

Užduoties 9-10 klasės mokiniams pavyzdys

Siejamų dalykų bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų ugdymas

Sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai bendroji programa

Socialinė sveikata: atsparumas rizikingam elgesiui

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Atsispirti stereotipų įtakai, vertinti savąjį unikalumą	4.2.3. Kitiškai vertina bendraamžių, žiniasklaidos, teisinio reguliavimo, masinės kultūros, ideologijų spaudimo, lyčių stereotipų įtaką lytiškumo raiškai, bendravimui.	4.2.3.1. Analizuoja bendraamžių, žiniasklaidos, masinės kultūros, ideologijų spaudimo, reklamos, lyčių stereotipų įtaką asmens savivokai, lytiškumo raiškai. 4.2.3.2. Kitiškai vertina išorės brūkamus išvaizdos ar elgesio stereotipus; nusako asmens savitumo, saviraiškos svarbą asmenybės savirealizacijai.

Muzikos bendroji programa: muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Vertinti save kaip savo tautos muzikinės kultūros kūrėją ir skleidėją. Rinktis kokybišką įvairių stilių muziką.	2.1. Klausant muzikos atpažinti ir nusakyti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus, kūrėjo individualaus stiliaus ypatumus. Paaikškinti kultūrinio konteksto (estetinių istorinio laikotarpio idealų, kūrėjo individualybės ir kt.) įtaką kompozitoriaus kūrybai ir analizuojamo kūrinio pobūdžiui.	2.1.3. Išvardyti žymiausias stilistinių epochų kompozitorius ir bent po vieną jų kūrinių, pagrindines populiariosios muzikos kryptis ir jų atstovus.

Užduotis. Perskaitykite muzikologės Astos Pakarklytės straipsnį „Lietuvos moterys kompozitorės: nuo mažumos iki lyderių per trisdešimt metų“ ir atsakykite į pateiktus klausimus.

Viena esminių straipsnio žinučių yra ši:

Kompozitorėms sekasi kaip niekada puikiai, nors dar prieš trisdešimt metų apskritai kūrė vos keletas moterų. Užsienio muzikos profesionalai į tokią situaciją žvelgia su didele nuostaba ir tvirtai konstatuoja, kad Lietuvos muzikos moterys yra naujasis šalies kultūros „prekinis ženklas“.

1. Kokių dar žinučių, patvirtinančių ar neigiančių lyčių stereotipus rasite straipsnyje?

Užrašykite 4 svarbiausias:

1.

2.

3.

4.

2. Kaip kito moterų kompozitorių vaidmuo per pastaruosius 30 metų?

2. Kokios žymios Lietuvos kompozitorės minimos straipsnyje? Užsirašykite jų vardus ir pavardes, pažymėkite, kuo kiekviena iš jų ypatinga.